

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

ECONOMICS OF UKRAINE AND ITS REGIONS: PROBLEMATIC ISSUES

УДК 658

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ОПОДАТКУВАННЯ

Ю.М. Мельник, к.е.н.

Одеський національна академія харчових технологій, Одеса, Україна

Т.Є. Сорокова

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, Одеса, Україна

Мельник Ю.М., Сорокова Т.Є. Трансформаційні процеси у національній системі оподаткування.

У статті розглянуті особливості системи оподаткування в Україні та її негативні риси. Визначені основні напрямки реформування діючої системи та завдання даних реформ. Розроблені основні підходи до реформування системи оподаткування. Досліджена система податкової реформи. Запропонована порівняльна характеристика податкових ставок за загальнодержавними та місцевими податками й зборами.

Ключові слова: оподаткування, податкова система, податок, податок на додану вартість, податок з доходів фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, ставка, принципи оподаткування

Мельник Ю.М., Сорокова Т.Є. Трансформационные процессы в национальной системе налогообложения.

В статье рассмотрены особенности системы налогообложения в Украине и ее черты. Определены основные направления реформирования действующей системы и задачи данных реформ. Разработаны основные подходы к реформированию системы налогообложения. Исследована система налоговой реформы. Предложено сравнительная характеристика налоговых ставок по общегосударственным и местным налогам и сборам.

Ключевые слова: налогообложение, налоговая система, налог, налог на добавленную стоимость, налог с доходов физических лиц, налог на прибыль предприятий, ставка, принципы налогообложения

Melnyk Y.M., Sorokova T.Ye. Transformation processes in national taxation system.

The article describes the features of the tax system in Ukraine and its basically traits. Basically directions of reforming the current system were outlined, as well as the objectives of these reforms. Were developed the basic approaches to reforming the tax system. Tax reform system was studied. Comparative characteristics of tax rates for national and local taxes and fees were suggested.

Keywords: tax, tax system, tax, value added tax, personal income tax, corporate income tax rate, the principles of taxation

У період економічних та політичних перетворень, особливої уваги потребує система оподаткування, тому що вона забезпечує формування необхідних фінансових ресурсів, необхідних для функціонування всієї національної системи України. Основним аспектом є виявлення особливостей системи оподаткування в національній економіці та встановлення основних напрямків реформування в оподаткуванні різних сфер діяльності юридичних та фізичних осіб. Встановлення оптимальних ставок та розмірів податків й зборів сприяє стабільному розвитку усіх галузей національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питаннями розвитку теоретичних аспектів реформування системи оподаткування присвячена значна кількість наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як: І. Брижань, Т. Кошук, А. Крисовати, І. Лютий, І. Луніна, Є. Масленніков, В. Мельник, О. Олійник, М. Романюк, А. Соколовська, Д. Серебрянський, О. Ференс, В. Федосов, Н. Южаніна, Н. Ярьсько та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Незважаючи на невелику кількість наукових досліджень, присвячених реформуванню податкової системи України, не існує оптимальної загальноприйнятої стратегії реформування та розвитку механізму оподаткування усіх галузей національної економіки.

Метою статті є удосконалення стратегічного курсу реформування системи оподаткування в сучасних умовах розвитку національної економіки, дослідити трансформаційні процеси у національній системі оподаткування.

Виклад основного матеріалу дослідження

Податки й збори є складною та впливовою на всі економічні явища і процеси фінансовою категорією. З одного боку, податки – фінансова база існування незалежної держави, показник її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування політичної та економічної безпеки, зростання суспільного добробуту населення. З іншого боку, податки – інструмент перерозподілу прибутків юридичних і фізичних осіб у державі, їх активізація й використання цікавить не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й суспільство взагалі.

Роль податків як регулятора національної економіки зростає з кожним днем. Незалежна держава шляхом регулювання ставок податків й зборів та їх видів стимулює чи обмежує прогрес окремих галузей національної економіки. Так, звільняючи від оподаткування ресурси, які йдуть на технологічний розвиток виробництва, а саме на модернізацію та інновації, держава сприяє науково-технологічному потенціалу, що впливає на ефективність і стабільність економічного розвитку незалежної держави. Податкова політика держави забезпечує встановлення оптимальних податків і зборів, які не стримуватимуть підприємництва та забезпечать надходження до бюджету ресурсів, необхідних для задоволення визначених державних потреб.

В Україні діє податкова система, близька до податкових систем розвинутих європейських країн. Нормативно-правові акти з оподаткування сформовано з урахуванням стандартів європейського податкового законодавства, а також особливостей податкової політики ГАТТ (СОТ) та інших всесвітніх економічних організацій.

Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності національної економіки, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Діюча система формування державних доходів відтворює недоліки перехідної економічної системи та має переважно фіскальний характер. Реформування ринкової аспекту національної економіки характеризується неодноразовими спробами удосконалити діючу податкову систему через прийняття окремих законодавчих актів, які найчастіше не відповідають стану національної економіки, та вирізняються неузгодженістю окремих норм та наявністю значних обсягів тіньових оборотів.

Існуюча податкова система України характеризується наступними негативними рисами:

- фіскальна спрямованість, що є вирішальною у прийнятті більшості змін у податковому законодавстві;
- складність та нестабільність нормативно-правових актів з питань оподаткування, окремі

законодавчі норми – недостатньо узгоджені, суперечливі;

- адміністрування окремих податків потребує ресурсів, що перевищують доходи бюджету, які формуються від їх надходжень;
- відсутні механізми оперативного реагування на зміни кон'юнктури світового ринку та структури економіки в Україні через відсутність стабільної системи митно-тарифного регулювання.

Вищезазначені недоліки призвели до таких проблем системного характеру, як:

- податкова заборгованість фізичних та юридичних осіб перед бюджетом та державними фондами;
- широкомасштабне ухилення від оподаткування. В Україні на масштаби ухилення від податків впливають не стільки розміри податкових ставок, скільки змінення умов конкурентної боротьби внаслідок нерівномірного розподілу податкового зобов'язання;
- корупція;
- недосконалість нормативно-правових актів, які регулюють підприємницьку діяльність;
- масштабне недотримання норм Податкового кодексу України платниками податків та зборів;
- бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість;
- незбалансоване податкове навантаження, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг.

Незважаючи на це, встановлення нової законодавчої бази у сфері оподаткування повинно спиратися на існуючі традиції податкової системи України та відповідати всесвітнім тенденціям розвитку податкових систем, а не намагатися створити абсолютно інноваційний механізм.

Україна є соціально-правовою державою, тому її податкова система має відповідати вимогам соціальної держави, передусім щодо рівня фінансування суспільних благ. Податкова система, сформована внаслідок податкової реформи, має забезпечувати акумуляцію фінансових ресурсів, необхідних для оптимального функціонування незалежної держави.

Результативність податкової реформи залежить від забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів і встановленні балансу між обсягом сплачених податків й зборів та обсягом і якістю суспільних благ, отриманих платниками. Необхідно створити таку систему оподаткування, яка сприятиме ефективному функціонуванню економіки.

Мета податкової реформи в Україні досить прозора. У першу чергу, це поповнення бюджету – зібрати доходи для здійснення відповідних витрат, затверджених державних бюджетом України. В іншому випадку країну поглине чергова фінансова криза.

По-друге, необхідно спростити і декриміналізувати податкову систему. Це передбачає зменшення кількості податків і повернення їх адміністрування в правове поле.

По-третє, уніфікація різних податкових ставок і закриття всіх можливих лазівок, пов'язаних з подвійним тлумаченням.

У результаті, платники податків витратять значно менше часу і зусиль на здійснення та перевірку податкових платежів. Загальна тенденція в оподаткуванні повинна сприяти переходу оподаткування від виробництва, тобто, праці і капіталу, до споживання. Отже, основні завдання даних реформ:

- забезпечення стабільного розвитку національної економіки;
- підвищення фіскальної ефективності податків й зборів на базі розширення податкової бази, покращання адміністрування, зменшення об'єму ухилень;
- формування резерву ресурсів державного сектору для вирішення гострих соціальних проблем;
- проведення реформ у системі податкового адміністрування, застосування сучасних методів, які використовуються в багатьох країнах світу;
- винищення податкової дискримінації, формування відповідального відношення платників податків та зборів до своїх податкових зобов'язань;
- формування системи оподаткування згідно з вимогами міжнародних економічних організацій (СОТ) та забезпечення її відповідності принципам ЄС;
- створення нового інституційної сфери оподаткування, головним завданням якої є балансування всіх платників перед законом;
- забезпечення збалансованого розподілу податкових обов'язків між платниками податків;
- демократизація функціонування податкової служби України, зміна концепції її функціонування на основі трансформацій у податковій системі.
- підвищення потенціалу податкової системи на основі запровадження інноваційно-інвестиційних преференцій з податку на прибуток підприємств.

Після проведення реформ очікується активізація іноземних інвестицій, підвищення темпів інноваційного розвитку, структурні зміни в господарському комплексі, зміцнення позицій українських підприємств, активізація розвитку регіонів. Також уваги потребує фінансування програм соціального захисту громадян.

До провідних напрямів реалізації змін у податковій системі України належать:

- покращення фіскальної функції оподаткування;

- посилення регулювальної функції оподаткування;

- проведення трансформацій у регулюванні системи платежів у соціальних фондах.

Проведення податкової реформи в Україні повинно ґрунтуватись на таких засадах реформування системи оподаткування:

- 1) спрощення юридичної бази оподаткування, забезпечення прозорості норм законодавчих актів з питань оподаткування;

- 2) уніфікація методів визначення елементів за всіма податками (зборами) та вимог до ведення обліку збору податків (зборів);

- 3) зменшення кількості податків та скасування податків (зборів, обов'язкових платежів), витрати на адміністрування яких перевищують доходи від їх стягнення;

- 4) зниження податкового навантаження на суб'єкти оподаткування, зрівняння податкового тиску на різні категорії платників податків та зборів;

- 5) зменшення розміру податків та зборів з одночасним збільшенням податкової бази, що означає максимальне розширення кола платників податків та зборів, скасування безпідставних податкових пільг;

- 6) збільшення розміру неоподаткованого мінімуму доходів фізичних осіб;

- 7) застосування системи цільових бюджетних дотацій, направлених на підтримку найменш захищених верств населення та на розвиток пріоритетних галузей національної економіки України;

- 8) розвиток та поширення малого підприємництва шляхом запровадження спеціальних режимів оподаткування суб'єктів малого підприємництва;

- 9) стимулювання реінвестицій, направлення коштів на інноваційну діяльність, проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень;

- 10) урахування міжнародного досвіду побудови податкових систем в розвинених країнах [11].

Для забезпечення достатніх обсягів надходжень до бюджетної системи передбачається:

- розширення податкової бази (шляхом обмеження ухилення від оподаткування);

- підвищення оподаткування операцій з використання ресурсів;

- поступове підвищення ставок збору за забруднення навколишнього середовища;

- збільшення відсотку податку з доходів фізичних осіб у структурі податкової системи;

- збільшення частки місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів;

- вирівнювання податкового навантаження на суб'єкти господарювання, скасовуючи пільгові ставки плати за землю та шляхом скасування її сплати;

- упорядкування спрощеної системи оподаткування;
- удосконалення системи адміністрування податків і зборів.

Підвищення функції стимулювання економічного розвитку передбачається за рахунок:

- поступового зниження ставок податків на прибуток підприємств;
- податкового стимулювання активної амортизаційної політики підприємств;
- введення інвестиційного податкового кредиту з податку на прибуток підприємств для суб'єктів, які здійснюють інноваційні інвестиції, а також для підприємств, які реалізують інвестиційні проекти у вільних економічних зонах і територіях пріоритетного розвитку.

Для проведення реформування системи платежів до соціальних фондів необхідно:

- запровадити єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- провести поступове зниження ставки єдиного соціального внеску;
- внести зміни до системи розподілу платежів до соціальних фондів між роботодавцями і найманими працівниками [1].

В грудні 2014 Верховна Рада України прийняла пакет законів про податкову реформу в Україні.

Кардинальні зміни в оподаткуванні юридичних осіб та громадян покликані спростити і здешевити систему адміністрування податків, а також додатково залучити до бюджету держави 40 млрд. грн. в рік [6].

Запропонована податкова реформа 2014 року зменшила кількість податків: з 22 до 9. Деякі податки не були скасовані повністю, але лише трансформовані за принципом «два в одному»: наприклад, фіксований сільськогосподарський податок став 4-ю групою єдиного податку. Податків стало менше, але складність їх адміністрування, на наш погляд, не вплинула на спрощення ведення бізнесу в Україні.

Основна проблема державних фінансів України полягає у занадто великих державних витратах. У 2014 році в Україні вони склали 53% від ВВП, тоді як в сусідніх країнах, що швидко розвиваються (Литві, Латвії, Словаччині, Болгарії і Румунії) – близько 35% від ВВП, саме на такий показник має орієнтуватися Україна [5].

Україна має можливість зменшити свої державні витрати через скасування енергетичних субсидій у розмірі 10% від ВВП, а також знизивши вдвічі податки на виплату пенсій з 16% ВВП до прийнятних 8% ВВП. Але до скорочення статей державних витрат знижувати ставки податків та зборів не можна, тому що це призведе до чергової фінансової кризи.

За оцінками МВФ, у 2015 році державні витрати України скоротяться до 48% ВВП, але в перспективі їх потрібно зменшити до 40% ВВП.

За прогнозами МВФ державні доходи України за 2015 рік складуть 41% від ВВП, чого цілком достатньо.

Основними проблемами податкової системи України залишаються великі масштаби тіньової економіки, ухилення від сплати податків, обтяжливі податкові процедури, несправедливе податкове навантаження і неприхована криміналізація податкового адміністрування.

З метою запобігання тіньового обороту готівкових коштів в Україні введено обов'язкове застосування реєстраторів розрахункових операцій для фізичних осіб на спрощеній системі оподаткування (ФОП ЄП) 2-ї та 3-ї групи. Нововведення не поширюється на суб'єктів, які здійснюють торгівлю на ринках і виїзну торгівлю.

У структурі державних доходів України домінують два податки. «Єдиний соціальний внесок», або 41% податок з фонду заробітної плати, що приносить 14% ВВП. В Європейському Союзі середня ставка відповідного податку становить 36% від заробітної плати, а в США – 15% [5].

Надходження від податку на додану вартість (ПДВ) разом з акцизними податками складають 14% ВВП.

Майже фіксований податок на доходи фізичних осіб приносить приблизно 5% ВВП, а податок на прибуток підприємств – 4% ВВП.

Податкові надходження від ЗЕД приносять майже 1% ВВП.

Неподаткові надходження, в основному, розподіл дивідендів у державних компаніях і доходи від приватизації, додають 5,5% ВВП.

Зміни, запропоновані діючим урядом, є цілком задовільні: загальна ставка по чотирьох основних податках становитиме 20%. Головна зміна полягає в зменшенні більш ніж у двічі податку на заробітну плату (єдиного соціального внеску) – з 41% до 20%.

Ця ставка податку надзвичайно висока, і саме вона є головною причиною низького рівня офіційного працевлаштування та розвинутої тіньової економіки.

У 2015 році впроваджено систему поетапного зниження ЄСВ. У 2015 році – 65% від базової ставки, 2016 рік – 52% від базової ставки, з 2017 – 40% від базової ставки. До нарахованої заробітної плати, розмір якої перевищує двократний розмір мінімальної заробітної плати, застосовується базова ставка ЄСВ (близько 37%) [5].

При цьому посилюється контроль за дотриманням законодавства про працю та відповідальність роботодавця за порушення у сфері оплати праці (штрафні санкції у значних розмірах).

Таке скорочення в значній мірі полегшить збір єдиного соціального внеску і забезпечить платникам податків переваги від соціального

страхування. Найважливіше – зменшення рівня тіньової економіки.

Спрощену систему оподаткування в 2015 також було вчергове реформовано. Від колишніх шести груп платників єдиного податку залишаться тільки три, більшість суб'єктів потрапляє в 3-ю групу, 4-а група ЄП являє собою фіксований сільгосподаток [5].

Було збільшено межі доходів для підприємців: 1-а група ЄП – до 300 000 грн. замість 150 000 грн., 2-а група ЄП – до 1 500 000 грн. замість 1 000 000 грн., 3-а група ЄП – до 20 000 000 грн. замість 3 000 000 грн. для фізичних осіб і 5 000 000 грн. для юридичних осіб. Також для платників єдиного податку 3-ї групи знижені ставки єдиного податку: до 2% з ПДВ або 4% без ПДВ. Доходом платників єдиного податку, які працюють за договорами комісії, буде вважатися тільки їх винагороду [1].

Таким чином, можна зробити висновок, що спрощена система для багатьох суб'єктів стала більш привабливою, ніж загальна.

Більшість країн застосовує єдину ставку ПДФО, що полегшує адміністрування податку. В Україні також необхідно запровадити єдину ставку, до тих пір, поки їй не вдасться побороти корупцію. Базові ставки ПДФО передбачено на рівні 15% і 20% (замість 15% і 17%). Ставка ПДФО, розмір якої – 20%, застосовується до місячних доходів, які перевищують розмір десяти мінімальних заробітних плат (понад 12180 грн., на 2015 р.). Ставка податку в розмірі 20% буде застосовуватися також і до доходів у вигляді роялті, прибутків з інститутів спільного інвестування (ІСІ), відсотків за вкладками, дивідендів (крім дивідендів, виплачених платниками податку на прибуток, по цих виплатах ставка податку становить 5%).

Фізичні особи, які отримують дохід від двох або більше податкових агентів, зобов'язані подавати річну податкову декларацію фізичної особи для річного перерахунку ПДФО. Якщо дохід становить менше 120 мінімальних зарплат застосовуватиметься ставка 15%, понад – 20%.

Відомості до податкової служби про надбання громадян за законом повинні подавати податкові агенти: підприємства та інші суб'єкти господарювання.

Податковий кодекс узаконив поступове зниження ставки податку на прибуток підприємств з 25% до 18%. Небагатьом країнам вдалося зібрати таку велику частку ВВП від надходжень податків на прибуток підприємств, як Україні, а саме 4% від ВВП в 2013 році, тоді як країни ЄС в середньому збирають 2,5% від ВВП.

В 2015 третій розділ Податкового кодексу України було змінено. Для платників податку на прибуток фінансовий результат буде розраховуватися за національними стандартами бухгалтерського обліку. Для підприємств з річним прибутком більше 20 млн. грн. фінансовий результат буде коректуватися на різниці, які

збільшують або зменшують об'єкт оподаткування. Серед податкових різниць треба визначити коригування прибутку для оподаткування в бік збільшення на 30% вартості товарів, послуг, робіт, придбаних у платників єдиного податку.

Треба зазначити, що до 2015 року коригування прибутку для оподаткування реалізовувалося через коригування доходної та/або видаткової частини, наприклад, виключення з витрат тих пунктів, які не пов'язані з господарською діяльністю підприємства. З 2015 року доходи і витрати сходяться з даними бухгалтерського обліку, а платники з річним прибутком в розмірі до 20 млн. грн. будуть мати право не коригувати фінансовий результат на податкові різниці, передбачені Податковим кодексом України. За даними ГФС, кількість таких суб'єктів в Україні становить майже 95%.

Змінено строки подання податкової декларації з податку на прибуток за 2015 рік, звітність слід подати до 1 червня 2016 року. Також платники податку на прибуток (крім новостворених і тих, чий дохід не перевищує 20 млн. грн. на рік) перераховують авансові внески з податку на прибуток щомісяця виходячи з суми фактично отриманого доходу на місяць, без подання податкової декларації.

Для юридичних осіб платників податку на прибуток, які перебували на «податкових канікулах», розраховуючи податок на прибуток за ставкою 0%, норма залишилася працюючою до 01.01.2016 р., і це за умови, що великі приватні українські підприємства, як правило, намагаються мінімізувати свої податки на прибуток через трансферне ціноутворення в офшорних зонах та податкових ямах.

Таких рівень доходів бюджету від податку на прибуток в Україні відображає суворий процес збору податку з середніх підприємств, що істотно перешкоджає розвитку підприємництва загалом.

25 грудня 2014 прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість у разі застосування податкового компромісу», яким передбачена процедура податкового компромісу. Платники податків добровільно декларують занижені податкові зобов'язання з ПДВ та податку на прибуток в будь-якому податковому періоді до 01.04.2014 р. і доплачують до бюджету 5% від суми незаконно мінімізованих податкових зобов'язань. У цьому випадку платник податків звільняється від можливої відповідальності за вказані порушення. Терміни процедури – перше півріччя 2015 року. Надалі не виключені позапланові документальні перевірки підприємств, які відмовилися брати участь у процедурі [5].

Податок на додану вартість (ПДВ) завжди був спірним питанням в Україні. Створюється загальне враження, що сплата ПДВ пов'язана з

масовими ухиленнями та шахрайськими операціями.

Тим не менш, Україна може похизуватись суттєвими надходженнями від ПДВ. Тоді як середній показник надходжень від ПДВ в країнах ЄС становить 7% ВВП, Україні збирає 10% ВВП. Реальної альтернативи ПДВ не існує.

Український уряд це розуміє, тому зосереджується на покращенні адміністрування ПДВ, тоді як деякі фахівці періодично закликають замінити його податком з продажу. Великою перевагою ПДВ є те, що навіть політично впливові підприємства змушені його платити.

Адміністрування податку на додану вартість переходить в нову еру – електронну. У тексті податкового закону (законопроект № 1578) збереглися норми про електронний адміністрування ПДВ та функціонування ПДВ-рахунків. Система електронного адміністрування ПДВ (СЕА) являє собою аналітичний облік ПДВ у розрізі платників податків, при якому інформація про всі операції по ПДВ буде видна он-лайн у вигляді електронного особового рахунку платника податків [6].

Повноцінний старт СЕА запланований з 01.04.2015 року, але для платників податків передбачений перехідний період на протязі 2015 р. Протягом перехідного періоду платники податків не платитимуть штрафи за недотримання термінів реєстрації податкових декларацій в Єдиному реєстрі (ЄРПН), а реєстрація податкових прохідитиме без обмежень.

Право на податковий кредит суб'єктів оподаткування більше не пов'язано з господарською діяльністю платника податків: до складу податкового кредиту включатимуться всі придбання товарів і послуг з ПДВ. Але при коригуванні буде застосовуватися механізм нарахування податкових виплат на вартість товарів та послуг, якщо вони не застосовуються в господарській діяльності (наприклад, раніше вони не давали права на податковий кредит з ПДВ).

Сам факт введення ПДВ-рахунків і СЕА викликає негативне ставлення у платників податків та зборів, особливо через виведення оборотних коштів підприємств і ускладнення звітності.

Сучасна пропозиція українського уряду щодо реформування податкової системи України цілком логічна, але необхідно є виявлення позицій платників податків та зборів. Головні аргументи суб'єктів оподаткування щодо позиції реформування податкової системи полягають у наступному:

По-перше, існуюча з 1998 року дуже сприятлива спрощена система оподаткування дозволила дрібним підприємцям сплачувати або невеликий податок з фіксованою сумою або невеликий податок обороту. Цей сектор підприємств швидко розширився і включав в себе майже мільйон чоловік.

Дієва податкова пропозиція сформує систему спрощеного оподаткування таким чином, щоб її не використовували суб'єкти оподаткування з високим рівнем доходів. Така пропозиція має сенс для всіх, крім платників податків з високими доходами, які в даний час активно протестують проти цього.

Також проти реформи виступають фермери, тому що сільське господарство України зараз використовує найбільш м'який режим оподаткування, що природно викликає чимало запитань з боку МВФ. Усі сільськогосподарські підприємства, незалежно від розміру, сплачують земельний податок до 1% від оціночної вартості земельних ділянок, але зазвичай сплачувалась мінімальна ставка цього податку. Для великої кількості сільськогосподарських виробництв в Україні це має сенс, тому що у них є невелика земельна ділянка, яка допомагає їм вижити за рахунок натурального господарства.

Якщо говорити про великі українські агрохолдинги, які володіють земельними ділянками до 500 000 Га, – це вже зовсім інша справа. Дуже часто це великі інтегровані компанії з несільськогосподарськими підприємствами, але виходить так, що вони сплачують дуже низьку ставку сільськогосподарського податку на всю свою діяльність, і, більше того, звільнені від сплати ПДВ. Вони повинні перейти на систему стандартного оподаткування з повним веденням бухгалтерського обліку [5].

Треба зазначити, що органами законодавчої та виконавчої влади України в вересні було представлено два варіанти механізму реформування системи оподаткування, за якою платники будуть сплачувати податки вже з 1 січня 2016 року. У таблиці номер 1 нами запропонована порівняльна характеристика зменшення податкових ставок за основними загальнодержавними податками та зборами.

Жодна з концепцій не передбачає радикальної зміни діючої системи. Запропоновані механізми передбачають, що спрощена система оподаткування має реалізовувати тільки інтереси малого бізнесу, не даючи великим підприємствам використовувати її для свого розвитку. Модель Н.П. Южаніноє відображає найбільш популярні серед бізнесу пропозиції стосовно спрощеної системи, тоді як Н.І. Ярьсько пропонує поступову трансформацію для збільшення оподаткування користувачів спрощеної системи. Більш консервативна позиція Н. Ярьсько пояснюється метою зменшення бюджетного дефіциту. Ставки податків та зборів, запропоновані Южаніної Н.П. та Ярьсько Н.І. відрізняються ставками, в одному проекті занадто високі, в іншому – занадто низькі. Запропонована нами концепція з переведення ставок за основними загальнодержавними податками та зборами на рівні 15% оптимально влаштовує суб'єктів податкових відносин, що дозволить збільшити податкові надходження за рахунок детінізації національної економіки.

Таблиця 1. Концепції трансформації у системі оподаткування

Розробники проекту	Спрощена система оподаткування	Податок на прибуток	ПДВ	ПДФО	ЄСВ	Податок на майно
Існуючі	1-а група – до 300 тис. грн. + без найманців+10% МЗП; 2-а гр. – до 1,5 млн. грн. + до 10 робітників+20% МЗП; 3-я гр. – до 20 млн. грн. + без обмежень найманців+2% і сплата ПДВ або 4% без сплати ПДВ; 4-а гр. – фіксований сільський податок(ФСП) – дохід без обмежень + без обмежень площа землі + рілля, пасовища–0,45%, багаторічні насадження – 0,27%, землі водного фонду – 1,35%	0%, 3%, 4%, 6%, 10%, 12%, 15%, 18%, 20%	0%, 7%, 20%	0%, 5%, 15%, 20%, 30%	2%- 49,7%	
Яресько Н.І.	А гр. – до 300 тис грн.; Б гр. – до 2 млн. грн.; В гр. – ФСП до 2 млн. грн.	20%	20%	20%	20%	Нерухомість: 3% від МЗП; 25 тис грн. на 300-500 кв. м.; авто: 25 тис. грн., якщо дорожче 1 млн. грн.
Южаніна Н.П.	1-а група – без змін; 2-а гр. – без змін до 5 робітників; 3-я гр. – до 5 млн. грн. до 10 найманців для фіз. осіб та до 25 найманців до юр.+4-10% від доходу; 6% у 2016 р, 8 % у 2017; 4-а група – дохід до 100 млн. грн. + до 3 тис га площа землі + без змін	15%	15%	10%	20%	
Сорокова Т.Є. Мельник Ю.М.	А гр. – фізичні особи, які платять % від прибутку + макс. дохід – 1000000 грн. + 5%; Б гр. – юридичні особи + дохід до 5000000 грн. + 10%	15%	15%	15%	15%	Нерухомість: 3% від МЗП; 25 тис грн. на 300-500 кв. м.; авто: 25 тис. грн., якщо дорожче 1 млн. грн.

У 2015 році необхідно провести таку реформу системи оподаткування, яка не буде змінюватися протягом наступних п'яти років. Необхідно також зазначити, що перспективними напрямками подальшого дослідження є удосконалення системи податкового адміністрування.

Висновки

Аналіз проведених реформ та їх наслідків дозволяє визначити висновки та прогнози стосовно результатів майбутніх реформ. На даному етапі в Україні необхідно знизити навантаження на фізичних та юридичних осіб, що

сприятиме розвитку національної економіки загалом. Основна мета полягає у подоланні тіньової економіки та встановленні системи ефективного контролю за податковими надходженнями до бюджетів державного та місцевих рівнів. Для ефективного функціонування національної економіки необхідно зменшити державні витрати та збалансувати доходи державного бюджету за рахунок детінізації економіки, основним інструментом якої є ефективна система оподаткування.

Список літератури:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Кудряшов В.П. Курс фінансів: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
3. Ференс О.М. Реформування податкової системи України. [Електронний ресурс] / Міністерство юстиції – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/11350>.

4. Податкова система України шляхи реформування [Електронний ресурс] / Коммерсант. – Режим доступу: http://kommersant.org.ua/book_o042_46.html.
5. Податкова реформа 2015 основні зміни [Електронний ресурс] / В курсе. – Режим доступу: <http://vkurse.ua/ua/business/nalogovaya-reforma-2015-osnovnyye-izmeneniya.html>.
6. Мельник В.М., Кошук Т.В. Сучасна податкова політика країн ЄС15 // Економіка України. – 2012. – № 6. – С. 73-85.
7. Ослунд А. Україні потрібна радикальна, але розумна податкова реформа. зміни [Електронний ресурс] / Українська правда. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/09/4/7080176/>.
8. Мельник В.М., Гудзенко І.С. Еволюція бюджетно-податкового регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання в Україні. // Глобальні та національні проблеми економіки – 2015.
9. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств і податку на додану вартість у разі застосування податкового компромісу» [Електронний ресурс] / Закон України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/63-19>.
10. Масленніков Є.І. Методологічні та практичні засади дослідження системи управління фінансовою стійкістю промислового підприємства [моногр.] / Є.І. Масленніков. – Одеса: Прес-кур'єр, 2015. – 316 с.
11. Брижань І.А., Олійник О.О. Реформування системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва як один із заходів державної підтримки їх розвитку // Економіка і регіони. – 2009. – №2. – С. 171-176.
12. Лютий І.О., Романюк М.В. Проблеми та перспективи спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні // Фінанси України. – 2007. – №6. – С. 31-38.
13. Виговська Леся. Довгоочікувана податкова реформа: на розсуд представлено дві моделі – інфографіка.
14. Мельник В.М., Проблеми теорії та практики адміністрування податків в Україні // Актуальні проблеми економіки –2003.
15. Масленніков Є.І. Основні засади реформування податкової системи України в сучасних умовах / Є.І. Масленніков, Ю.Ю. Яцентюк // Науковий вісник – ОДЕУ. ВАМН. Науки: економіка, політологія, історія. – 2011. – № 23 (148). – С. 34-38.
16. Соколовська А.М. Особливості податкової системи України та напрями її коригування // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 24-46.
17. Мельник В.М., Кошук Т.В. Сучасні податкові реформи у нових країнах – учасницях ЄС // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 3. – С. 102-117.
18. Мельник В.М., Мельник М.М., Баличев Є.Ю. Напрями модернізації оподаткування споживання в Україні // Формування ринкових відносин в Україні – 2011. – С. 3-5.

Надано до редакції 15.09.2015

Мельник Юрій Миколайович / Yurii M. Melnyk
melyura@yandex.ru

Сорокова Тетяна Євгенівна / Tetyana E. Sorokova
tatyana.sorokova@gmail.com

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Трансформаційні процеси у національній системі оподаткування [Електронний ресурс] / Ю. М. Мельник, Т. Є. Сорокова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 5 (21). – С. 10-17. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html>